

ugyanakkor a középső árok külső széle mentén is húzódnak egy sánc. E középső árkon kívül, átlagosan 16 m-re, egy harmadik árok figyelhető meg, melynek szélessége 2 m körül mozog, azonban egy szakaszon, a dombtól DNy-ra, 6 m-re szélesedik. Ennek az ároknak a nagyobbik része kívül esik a felmért területen. A külső, harmadik árok és a belső árkok között kevés régészeti objektumhoz köthető mágneses anomália jelentkezett, melyek legnagyobb része a D-en található bejárat közelében koncentrálódik. A harmadik árkon kívül eső területen további régészeti objektumokként azonosítható mágneses anomáliák figyelhetők meg.

E) A régészeti tervásatás célja a település központi, kiemelkedő részének rétegtani szempontok szerinti vizsgálata.

A feltárás október 20-tól november 28-ig folyt. A feltárás során 82 kutatási egységet dokumentáltunk, és 458 csomagolási egységnyi leletanyagot gyűjtöttünk össze.

A település árokkal körülvett központi részén két 5×5 m-es szelvényt nyitottunk. Az első szelvényt közel a belső árokhöz, a domb ÉNy-i részén húztuk. A szelvényben a humusz és szubhumusz vastagsága összesen 55 cm, a szelvényfalban jól látszott, hogy a humuszt 40 cm mélységig szántás bolygatja. A humusz alatt löszös altalajt figyeltünk meg. A humuszból viszonylag sok szórvány leletanyag került elő, többek között a humusz alsó rétegéből egy kisméretű bronztőr. A humusz legalsó részéből, illetve a szubhumuszból alig került elő leletanyag. A szelvényben egyáltalán nem tudtunk telepjelenséget megfigyelni.

A 2. szelvényt a domb középső, legmagasabb részén kezdtük el. A szántás itt is 35–40 cm mélyen bolygatta a humuszt. A szántott réteg alsó részéből és az alatta megfigyelt szürke rétegből egy területen koncentrálódva, de bolygatott helyzetben embercsontok, egy gyermek és egy felnőtt vázának, koponyájának töredékei kerültek elő. Valószínűleg egy sírhoz tartozhattak az ebből a rétegből előkerült, egy helyen koncentrálódó, de a szántással lényegében átforgatott dentálium gyöngyök és az Anadara nemzetséghez tartozó átfúrt kagylók. A szántás valószínűleg több sírt is bolygathatott.

A bolygatott humuszréteg elszedése után kb. 40 cm mélyen jelentkeztek az első foltok. A bontás során kiderült, hogy ezek is részben bolygatott, illetve elpusztult jelenségek nyomai. Viszonylag bolygatatlan rétegeket 40–45 cm alatt tudtunk követni. Több építmény részletét, azok padlószintjeit figyeltük meg. Ezeket legalább 4-5-ször újították meg, köztük átlagban 8–12 cm feltöltési réteg volt. A szelvény DNy-i részében megfigyelt padlón többszörösen megújított tűzhely maradványai kerültek elő. Sikertelen az építményekhez tartozó külső járósínteket is megfigyelni. Cölöplyukak, méhkas alakú tárolóvermek is előkerültek. A cölöplyukak esetében csak néhánynál sikerült pontosan megfigyelni az indításukat. Szerkezeti szerepük kérdéses.

Az egymást követő kultúrrétegek vastagsága kb. 50–60 cm, ez alatt elértünk egy bolygatatlan humusz réteget. Ennek vastagsága a mélyebb gödrökben megfigyelték alapján még 30–40 cm lehet, és csak ezután következik a löszös altalaj. Ezen a látáshoz bolygatatlan humuszrétegen állt meg a kutatás, de nem értük el a sárga altalaj szintjét. Átlag 90 cm mélységben fejeztük be a kutatást.

A területen folyamatosan fémkeresőzünk, igen kevés eredménnyel.

Az előkerült leletanyag többsége kerámia és állatcsont. Előkerült még csiszolt és pattintott kőeszköz, agyag orsógomb, hálonehezék, csonteszköz, őrlőkötőredékek, halcsontok, kagyló- és csigamaradványok.

Az előkerült leletanyag tisztítása folyamatban van. Az elsődleges vizsgálatok alapján a település a hatvani kultúra körébe tartozik. A központi kiemelkedés tetején előkerült emberi maradványok korának meghatározása bizonytalan.

A lelőhelyet, illetve annak központi részét erősen megbolygatta, felső részét el is pusztította az intenzív mezőgazdasági művelés. Ugyancsak a lelőhely pusztításához járul hozzá a településen áthaladó két földút, melyet gyakran használnak nagy méretű mezőgazdasági gépek. A lelőhely védelmére a mezőgazdasági művelés korlátozását javasoljuk.

Az ásatáson részt vett: Tanyi Sándor geodéta, régésztechnikus; Bíró Emese, Bíró László, Bujdosó László, Bilicz Enikő, Kakuk Balázs régésztechnikusok; Kolonits László, Kolonics Bence, Gulyás Bence régészhallgatók; Móricz Róbert, Juhász Attila, Szabó Attila Győző külsős régésztechnikusok; Gyimesiné Gömőri Ilona néprajzkutató, a Hevesi Helytörténeti Gyűjtemény vezetője. Szakmai tanácsaival segített dr. P. Fischl Klára Phd. és dr. Domboróczki László Phd. régészek, továbbá, Prof. Dr. Sümegei Pál DSc tanszékvezető egyetemi tanár, geológus.

FARKAS CSILLA

Bogyoszló, Külső-mezők (KÖH 86787)

(Győr-Moson-Sopron megye)

A jelentést lásd Csorna, Külső-mezők és Bogyoszló, Külső-mezők (KÖH 1795) lelőhelynél.

34. Bojt határa

(Hajdú-Bihar megye) U, R, Szk, Sza, Kö, Kk, I

Az M4 autópálya előkészítő munkálatai során 2008-ban és 2012-ben terepbejárásokat végeztek a településen a debreceni múzeum munkatársai. Ezt követően, 2013–2014-ben geodéziai felmérésekre került sor, majd 2014-ben próbafeltárásokra, az alábbi helyszíneken.

Gyűrű-szeg (Kossuth tér-dűlő) (KÖH 62250): A terület a Kis-Körös É-i (jobb) partján, az ahhoz É-felől csatlakozó egykori meder vagy mellékágtól induló, enyhén tagolt magasparton található.

A próbafeltárása során összesen 20 régészeti objektum került elő, melyekhez 22 stratigráfiai egységet kapcsolunk. Az objektumok a szkíta korba és a neolitikumba (AVK, esztári csoport) keltezhetők, 19 gödör és 1 urnás szkíta temetkezés került elő. A 113–114. szondákban a szkíta kori objektumok dominanciája jellemző (a lelőhely Ny-i része), míg a 115. szondában a középső neolitikus leletanyag dominál (a lelőhely K-i része). A lelőhelyről nagy mennyiségű leletanyag került elő. A legjelentősebb régészeti objektum a 3/4. sz. szkíta urnás temetkezés, mely a 113. szonda É-i felében, annak Ny-i szélén jelentkezett. Az urnához tartozó kerámiatöredékeket a falban észleltük, a mai járósíntől 33 cm mélységben, erre bontottunk rá. Foltot nem észleltünk, az urna tetejének csak néhány darabja maradt meg, a hamvak és az urna alja viszont jó állapotban került kiemelésre.

Kossuth-tér-dűlő dél (KÖH 82237): A terület a Kis-Körös-ér (É-i partján) és a Dusnok-patak által határolt, tagolt magasparton található, a Kossuth-tér-dűlő D-i, a Tökös-Varga-tag Ny-i részével határos. A próbafeltárása során összesen 7 régészeti objektum került elő, melyekhez 7 stratigráfiai egységet kapcsolunk. Az objektumok a szkíta korba és a római császárkorba

(szarmata) keltezhető, a 7 gödör közül 2 vaskori, 4 római császárkori, 1 pedig ismeretlen korú. A 117. szonda szinte teljes hosszán jelentkeztek a régészeti objektumok, a D-i részén azonban kissé sűrűsödtek.

Tökös-Varga-tag 1. (KÖH 62254): A próbafeltárás során összesen 10 régészeti objektum került elő, melyekhez 15 stratigráfiai egységet kapcsolunk. Az objektumok közül 2 nagy méretű, amorf gödör a középső neolitikumra keltezhető; 1 kemence és 2 gödör a középkorra; 1 árok és 4 gödör pedig ismeretlen korúak. Az objektumok a szondák teljes hosszán jelentkeztek. A 200 m hosszúságú, 121. szondában két nagy méretű, középső neolitikumra (alföldi vonaldíszes kerámia kultúrája, esztári csoport) keltezhető hulladékártaló gödröt tártunk fel (4/4 és 6/6 objektum). A gödrök nagy mennyiségű leletanyagot (patics, kerámia, állatsont, pattintott kőszközök, orsógombok stb.) tartalmaztak. Mindkét gödörből került elő vörös színű slippel bevont, fekete, festett vonalköteges díszű finomkerámia és több hengeres nyakú, gömbös testű, kiöntöcsöves edény töredéke. A 6/6 sz. gödörben több lemélyülést dokumentáltunk, illetve az egyik lemélyülésben (6/12) sikerült egy kagylós réteget észlelnünk, melyet finombontással tártunk fel.

Tökös-Varga-tag 2. (KÖH 62260): A próbafeltárás során összesen 11 régészeti objektum került elő, melyekhez 11 stratigráfiai egységet kapcsolunk. Az objektumok mindegyike feltételezhetően a középkorhoz kapcsolható (15. század). Összesen 7 kemence, illetve az azokhoz tartozó platni került feltárrásra, melyek közül azonban csak egynél tudunk kerámiaréteget megfigyelni a platni alatt, annak feltörése után. A kemencék legnagyobb része nem tartalmazott keltező értékű leletanyagot, azonban a kemencékhez kapcsolható gödrök egyértelműen a középkorra (15. sz.) datálhatóak. A lelőhelyen a kemencék mellett 4 gödröt tártunk fel, melyek közül a 7/7. gödör nagy méretű, rétegzett betöltéssel.

Tökös-Varga-tag 3. (KÖH 62266): A próbafeltárás során megnyitott 125. szonda esetében fennáll a modern kori szennyezettség lehetősége (tanyahely), azonban a recens kerámia és téglatöredékek mellett régészeti korú (őskori) kerámiát is találtunk. A 129. szonda, illetve a – később megnyitott – 181. és 182. szondák mindegyikében egy-egy késő rézkori (badeni kultúra) gödröt tártunk fel. A nagy méretű, megközelítően kerek gödrökből nagy mennyiségű leletanyag (kerámia, agyagkanál, állatsont, patics) származott. Változó mélységekből több zsák földmintát csomagoltunk el. A 128. szonda területén – a geofizikai vizsgálat során lokalizált – teljesen elpusztult őskori kurgán központi sírjának feltárása történt meg. A feltárás során a kurgán középpontjában egy DNY–ÉK-i tájolású sírgödörben egy háton fekvő, látható melléklet nélkül eltemetett, 20-as éveik elején elhunyt, magas termetű fiatal nő csontváza került kibontásra. A lábait térdben felhúzott, függőleges pozícióban voltak eredetileg, azonban a bomlás során mindkét térd balra borult. Karjait behajlítva a mellkasra helyezték. A feltehetően felülről rázuhanó földtől összetört, tarkónál alátámasztott koponya előre néz. A trapezoid alakú, lekerekített sarkú gödörsír alján gazdag szerves lenyomatokat figyeltünk meg, melyek az egykor az elhunyt alá terített fehér(?) csíkos textil és barna bőr derékalkj maradványai lehetnek. A sírgödör alján – így a váz alatt is – minimális vörös okkerfesték szórásának nyomait lehetett megfigyelni. A gödörsír feltehetően fa fedésének nyomait sajnos nem lehetett azonosítani. A temetkezési rítus alapján a sírt egyértelműen a nomád Jamnaja-kultúra egyik temetkezésének határozhatjuk meg.

A lelőhelyen összesen 10 régészeti objektum került elő, melyekhez 10 stratigráfiai egységet kapcsolunk. Az objektumok mindegyike az őskorhoz kapcsolható, a badeni kultúra és a Jamnaja-kultúra emlékménye került feltárrásra.

A feltárás munkatársai: D. Szabó László régész; Bör Gabriella és Jurás Ákos ásatási technikusok; Czákó Viktória geodéta.

LACZI ORSOLYA – DANI JÁNOS

35. Bolhás, Nyíres

(KÖH 89085)

(Somogy megye) Ő, Ró, Kö

Várvi Páter, somogyzombi lakos régészeti leletek előkerülését jelentette be. A 2014. október 18-án elvégzett leletmentés során kevés őskor, római kori és középkori lelet kerül elő. A lelőhely a Taranyi-Rinya-ágba folyó Kő-völgyi-árokotól Ny-ra található, Ny-i és K-i kiterjedése bizonytalan.

Munkatárs: Nyári Zsolt rajzoló.

NÉMETH PÉTER GERGELY

36. Borsodszegz határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, B, Kö

A Gazdasági Operatív Program keretében zajló Szélessávú közhálózati fejlesztések tárgyában megvalósítandó GOP-3.1.2-12-2012-0018 azonosító számú pályázat részeként kiépítendő optikai kábel projekthez végzett a Herman Ottó Múzeum előzetes régészeti dokumentáció készítéséhez kapcsolódó terepbejárást 2014. szeptember 18. és október 2. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye DNY-i részén.

Délkelet (KÖH 87629): Borsodszegz DK-i részén, közvetlenül a település mellett, a Jaka-tó nevezetű domb Ny-i lejtőjén helyezkedik el, mely terület nagyobb része mezőgazdasági művelés alatt áll. A bejárást során 450×160 m kiterjedésű területen, nagy intenzitással és nagy mennyiségben késő bronzkori, közepes intenzitással középkori kerámiák, illetve egy őrlőkö kerültek elő.

Kis-völgy-dűlő Észak (KÖH 87633): A lelőhely Borsodszegztől D-re 1,6 km-re, a Geszti-patak és a Pólya-völgy találkozásánál, a Kis-völgy-dűlő ÉNy-i részén, az É–D-i irányú dombhat Ny-lejtőjén helyezkedik el, a patak és a közút közvetlen közelében. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll. Egy 200 m hosszú, 50 m széles területen szórványosan őskori kerámiatöredékeket, pattintott kőszközöket és paticst gyűjtöttünk.

Munkatársak: Miskolczi Melinda, Fekete László, Nagy Zoltán, Nagy S. József, Simon József, Galkó József, Juhász Ádám, Toronya Zsolt.

TÓTH KRISZTIÁN

37. Borsodivánka, Nagyhalom (Marhajárás)

(KÖH 16345)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

A lelőhely összetett szerkezetű, bronzkori település tell manggal. Megegyezik a Borsodivánka, Prónay kastély (KÖH 15921) lelőhellyel. Az egykor vízzel körbevett sziget teljes felületét fedi a bronzkori falu. A lelőhelyen a BORBAS (Borsod Plain Bronze Age Settlements) projekt keretében végeztünk geofizikai felmérést 2014. szeptember 29. és október 3. között a jelenleg dupla halom formát mutató tellen és a hozzá kapcsolódó külső településen. A növényzeti fedettséghez igazodó geofizikai